

О. Ю. Колеснік

студ. I курсу

спеціальність «Правознавство»

Науковий керівник: ст. викл. Є. М. Корнеєва

ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ЗА РИМСЬКИМ ПРАВОМ

Одним з головних аспектів функціонування будь-якої правової системи є захист прав громадян. У Давньому Римі приватні інтереси людей захищалися як у неюрисдикційній, так і в юрисдикційній формі в залежності від періоду розвитку, на якому знаходилося римське суспільство ці обидві форми захисту цивільних прав дістали свій подальший розвиток.

Вважається, що первісною неюрисдикційною формою захисту своїх громадянських прав була саморозправа, що була єдиним методом вирішення конфліктів, аж до появи державного суду. Громадяни намагалися розібратися з порушенням їхніх прав власними силами, застосовуючи до кривдників різноманітні покарання, що обирали на власний розсуд. Варто зазначити, що ще у додержавний період Риму, в разі порушення прав окремих осіб застосовувалися звичаї, за якими найважчим покаранням було вигнання з роду. Вигнання змінювалося самоуправством, або поєдинком, за допомогою якого особа захищала свої права. В розвинутому праві залишки самоуправної форми захисту із застосуванням сили збереглися як винятки і дозволялися законом тільки в окремих ситуаціях. Так, самозахист був дозволений у випадках неправомірного нападу на особу або його майно. В такому разі відбиття нападу вважалось необхідною обороною і регламентувалось правилом: насильство дозволено відбивати силою [1, с. 67]. Із розвитком суспільства, державності і права відбувається перехід від приватної розправи до судової форми захисту прав.

У Стародавньому Римі становлення системи державного захисту прав відбувалося по мірі посилення держави і розширення сфери її впливу на приватні відносини. Головною ознакою цього стало віднесення питання захисту прав окремих осіб до компетенції спеціальних органів і магістратів, створених державою і наділених судовою владою. Форми цього захисту історично змінювалися і це знайшло свій прояв в еволюції римського приватного процесу, в якій виділяють три етапи: 1) легісакційний процес (*legis actiones*), 2) формулярний процес (*per formulas*), 3) екстраординарний процес (*cognitiones extra ordinem*) [2, с. 33].

Реформування судового процесу розпочалося у другій половині II ст. до н.е. з прийняттям закону Ебуція, яким вводилася нова форма процесу – *per formulas*. Після прийняття у 17 р. до н.е. закону Юлія про судочинство процес по формулі став обов'язковим. Претор отримав можливість втручатися у розвиток права шляхом введення нових типів позовів для захисту нових відносин або розширювати сферу застосування існуючих позовів [3, с. 56].

Сторони викладали свої претензії та заперечення у вільній формі, а претор у відповідності до конкретних обставин спору обирав із зазначених у своєму едикті формул позовів необхідну. Така формула мала значення наказу претора на адресу судді, в якому він закликав суддю прийняти рішення з урахуванням зазначених у формулі принципів і умов. Найбільш поширеними були формули з такими складовими: 1) інтенція (*intentio* – притязання) – полягала у заяві, твердженні позивача про належність йому певного права; 2) демонстрація (*demonstratio* – опис) – описувала підставу позову, ті юридичні факти, які породили право позивача і обов'язок відповідача; 3) кондемнація (*condemnatio* – осуд) – надавала судді право осудити чи виправдати відповідача, якщо підтвердяться або не підтвердяться доводи позивача; 4) ад'юдикація (*adiudicatio* – присудження) – наділяла суддю повноваженнями присудити кожній із сторін окремі речі або права. Вказана частина характерна тільки для справ про поділ майна чи меж земельних ділянок. Судове рішення являлось підставою для примусового виконання і можливості подати позов про виконання судового рішення. Якщо в результаті цього позову особа, яка була присуджена до виконання, все ж таки не виконувала судове рішення, вона передавалась магістратом під владу кредитора [4, с.94]. Варто зазначити, що досить довго в римському праві складалося поняття про те, що позов можна пред'явити тільки протягом певного терміну (позовної давності). Це поняття з'явилося в римському праві в V ст. н.е. Початок позовної давності визначався моментом виникнення позовної заяви (утримання майна, неповернення позики), а після закінчення цього терміну, зникало і право подати відповідний позов.

Отже, підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, про те, що у Стародавньому Римі процес переходу від приватної розправи до державного суду відбувався поступово, витісняючи самоуправство як спосіб захисту прав. Таким чином, спочатку існувала система регламентації приватної розправи та з'явилася система викупів як відшкодування збитку, а вже в результаті цього з'явився державний суд, за допомогою якого вирішення приватноправових конфліктів між громадянами взяла на себе держава.

Список використаної літератури

1. Борисова В. І. Основи римського приватного права [Текст] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін. – Х.: Право, 2008. – 224 с.
2. Новицький І. Б. Римское право [Текст] / І. Б. Новицький – М.: «ТЕИС», 1997. – 245 с.
3. Машкін М. О. История Древнего Рима [Текст] / М. О. Машкін. – М.: Политиздат, 1947. – 680 с.
4. Баринов М.А. Римское частное право [Текст]: Навч. посібн. / М. А. Баринов, С. Т. Максименко. – М.: Юстициформ, 2006. – 208 с.

І. В. Кушнір

студ. V курсу

спеціальність «Правознавство»

Науковий керівник: к.ю.н., доц. В. В. Валах

УКЛАДЕННЯ ПРАВОЧИНУ В ЕЛЕКТРОННІЙ ФОРМІ

На сучасному етапі розвитку світової цивілізації віртуальне життя охопило не лише сфери соціального спілкування, а й значно полегшило процедури придбання певних матеріальних благ [4, с. 11]. Тому з появою нових засобів електронного зв'язку, які стали загальнодоступними для людей, існує реальна можливість вчинення особою за їх допомогою дій, які б спрямовувалися на набуття, зміну та припинення цивільних прав та обов'язків. Сучасні засоби електронного передання даних дають змогу фізичним та юридичним особам вільно та оперативно вступати у цивільні правовідносини, реалізуючи при цьому свої права та обов'язки, а тому важливим при цьому є нормативно-правове регулювання електронної сфери цивільних відносин, зокрема вчинення електронних правочинів.

Що стосується вітчизняного законодавства, то воно тільки починає свій шлях щодо регламентації таких правочинів. Відповідно до ст. 3 Закону України «Про електронну комерцію», електронний правочин – дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснена з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем» [1]. Вказаний Закон до усталеного поняття «правочин», наведеного у ст. 202 ЦКУ, додає кваліфікуючу ознаку електронного правочину, яка, власне, й робить його електронним: здійснений з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем.

Одним із найбільш важливих і проблемних питань є момент укладення правочину та визначення на практиці час відправлен-